

Duaali laatijan haasteena

Terminologiateos Suomalainen sanaristikko – muotoilu, sanoitus ja ongelmointi määrittelee duaalin seuraavasti: "ratkaisusana, jonka kirjaimen tilalle voi sijoittaa muunkin kuin ratkaisun edellyttämän kirjaimen, ja ratkaisu on silti vihjeen mukainen". Samainen teos suosittelee duaali-termin tilalle sanaa vaihdokki.

Laatijan tavoitteena pitäisi olla duaaliton laatimus. Kun duaalimahdollisuus kuitenkin yleensä esiintyy piiloruudussa, sen välttäminen ei aina ole ihan helppoa.

On muutamia useammin esiintyviä duaaleja, jotka tosin on helppo hoitaa. Yksi on sanapari LIAT/LOAT (toinen kirjain piilokirjaimena). Tätä ei ole aivan helppo hoitaa vihjeellä. Itse turvaudun tällaisessa tapauksessa erinimeen, vaikka yleensä on niin tee, eli käytän vastaussanana etunimeä LEAT.

Toinen vakioduaali on SOTATA/SUTATA (toinen piilossa). Tässä valitsen jomankumman ja muotoilen vihjeen malliin LIATA VAIKKA TOINEN O.

Usein duaalitalanne syntyy laatijan tarkkaavaisuuden herpaantuessa. Kun vastaussana on muotoa A_OT ei kannata vihjeeksi laittaa maita.

Etunimien kanssa saa laatija olla todel-la tarkkaavainen. Tilanteessa AI_AT ei vihjeeksi kannata laittaa naisia. Tarjolla on ainakin neljä kriteerit täyttävää vaihtoehtoa eli monimuotoisempi asetelma kuin duaali, mikä vierasperäinen sana sitä kuvanneekaan.

Jos duaalia ei voi tai halua välttää se pitää laittaa näkyviin oikeaan ratkaisuun. Ristikkosäännöissä ei sanota erikseen mitään duaalista, joten sitä pidetään yleisesti hyväksyttynä spesiaali-ilmiönä.

Joskus duaalimahdollisuutta ei nähdä etukäteen, vaikka ristikon kävisi läpi useampikin henkilö. Omassa muistissani hauskin tällainen tapaus sattui erään Ristikko SM:n aikana.

Alkueräristikossa vihje 6-kirjaimiselle vastaussanalle oli YHDESSÄ JUHLIT-TAVIA, ratkaisuksi tuli KAIMAT. Eräs vastausten tarkastajista oli piirtänyt punakynällä kysymysmerkin yhden osanottajan ehdottamalle ratkaisulle. Tällä ratkojalla luki vastauksena KIIMAT. Me tuomaristossa katsoimme ällistyneinä tarjottua ehdotusta. Kun risteävä sana vielä vastasi sille annettua vihjettä, päätimme, nauraa hohotettuamme aika pitkän tovin, hyväksyä tarjotun duaalin, erityismaininnalla.

Olkamme laatijat tarkkoina duaalien kanssa!

Antti Skyttä
antti.skytta@ristikkokatemia.fi

Lähetäkää ristikkoiheisiä kysymyksiä ja mielipiteitä osoitteeseen kysymys@ristikkoakatemia.fi

Ristikkoakatemia Facebookissa:
www.facebook.com/groups/ristikkoakatemia/